

Charakterystyka polskich królów elekcyjnych w XVI i XVII w.

podział na zadania:

Król Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Stefan Batory 	Zygmunt III Waza 	Władysław IV 	Jan Kazimierz
czas panowania	1576-1586	1587-1632	1632-1648	1648-1668
pochodzenie	węgierskie, rumuńskie (Siedmiogród)	polskie, szwedzkie	polskie, szwedzkie, niemieckie	polskie, szwedzkie, niemieckie
żona/y	Anna Jagiellonka	Anna Habsburżanka, Konstancja Habsburżanka	Cecylia Renata Habsburżanka, Ludwika Maria Gonzaga	Ludwika Maria Gonzaga
główne cele polityki zagranicznej	- rozprawienie się z Rosją atakującą Inflanty, przejęcie kontroli nad Rosją -dążył do sprzymierzenia antytureckiego (z Habsburgami i papieżem) -CHCIAŁ UWOLNIĆ SIĘ OD LENNA TURECKIEGO	-utrzymywanie stosunków z habsburgami, małżeństwo z Anną Austriaczką -zabieganie o tron szwedzki	-Wojny z Moskwą - Odparcie zagrożenia tatarskiego - Kwestia chęci uzyskania należnej mu korony Szwecji oraz rozejmu z ową	-wojny ze Szwedami o utrzymanie Inflant -chciał uzyskać spokój na arenie międzynarodowej (kłopoty wewnętrzne)
stosunek do ustroju Rzeczypospolitej	-chciał pogłębiać swoją władzę i wpływy -uczynił Jana Zamoyskiego (swojego przyjaciela) najbardziej wpływowym	-chciał umocnić władzę urzędu króla kosztem sejmu i senatu -konflikt o władzę z kanclerzem Janem Zamoyskim	-Bardzo lubiany przez szlachtę. - Jego elekcję określa się mianem najspokojniejszej w historii państwa.	-nie lubiany przez szlachtę za próby reform -abdykował ze względu na olbrzymie zniechęcenie do panowania na tronie

	szlachcicem -król zrzekł się większości swoich uprawnień sądowniczych (na rzecz Trybunału Koronnego)			Rzeczpospolitej Obojga Narodów -bezkompromis owo zależny od szlachty, nie potrafił się im przeciwstawić -chciał elekcji vivente rege i zniesienia liberum veto
zainteresowa nia kulturalne	-interesował się historią, a także geografią i kartografią -popierał działalność jezuitów (założono wtedy wiele kolegiów)	-bardzo zainteresowany kulturą -Król wzbogacił kolekcję arrasów, był mecenasem malarzy i architektów. -Interesował się złotnictwem, alchemią, malarstwem oraz grą w piłkę.	- bardzo zainteresowany kulturą, w szczególności rytownictwem, medalierstwem, teatrem i operą. Z nauk zainteresowany był historią, kartografią i naukami ścisłymi.	-wygłaszał płomienne mowy -interesował się retoryką
ważne fundacje	-mennice koronne w Olkuszu, Poznaniu i Malborku -Akademia Wileńska (1578) -opiekował się też Akademią Krakowską	Ufundował przebudowę Wawelu, a po przeniesieniu stolicy państwa do Warszawy w 1596 r. dokonał przebudowy Zamku Królewskiego, a także wzniósł nową rezydencję w Ujazdowie.	- opieka nad artystami (wielu przebywało na jego dworze - na jego zlecenie wystawiono pierwszą operę - 1628 r - rozbudowano chór i orkiestrę dworską - pałac na skarpie, sala widowiskowa na zamku, kaplica loretańska - kolumna Zygmunta (!)	-Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Nieporęcie -utworzenie we Lwowie Akademii (Uniwersytetu) na bazie kolegium jezuickiego. - <i>Villa Regia</i> w Warszawie (przebudowa) -Kaplica Wazów w katedrze krakowskiej -klasztór kamedułów w Wigrach

najważniejsze wydarzenia w polityce wewnętrznej	-walki z gdańszczanami -wzmocnienie swojej władzy (odsunął od władzy Annę Jagiellonkę oraz Zborowskich) -utworzenie Trybunału Koronnego (1578) (chciał udobruchać szlachtę, żeby uzyskać pieniądze na wojnę) -powołał ogromną armię, w tym piechotę złożoną z chłopów (piechota wybraniecka) -reformator wojska (udoskonalił husarię, artylerię) -skupił się na budowie nowych mostów i fortyfikacji -egzekucja Samuela Zborowskiego (wzbudziła niechęć i sprzeciw magnaterii wobec króla)	- 1605-1609 rokosz sandomierski (Bitwa pod Guzowem) -Unia brzeska 1596 -1600 włączenie Estonii do RON	- 1618 r - podczas powstania w Czechach Władysław pojawił się na Śląsku, by zapobiec radykalnym działaniom tamtejszych protestantów (można też uznać to za wydarzenie polityki zagranicznej w kampanii chocimskiej - budowa polskiej floty - prowadzenie rozmów z Kozakami oraz stłamszenie ich powstań w latach 1635- 1638	-próby reform i opór ze strony stanu szlacheckiego wobec pomysłów króla - 1666-Rokosz Lubomirskiego o 1666 bitwa pod Mątwami z rokoszanami (klęska wojsk królewskich) --1648 powstanie chmielnickiego (bunt Kozaków wobec króla) :bitwa pod Beresteczkiem, Korsuniem, Żółtymi Wodami, Zbarażem)
najważniejsze wydarzenia w polityce zagranicznej	-walka o Inflanty z carem Iwanem IV Groźnym -walka na ziemiach wielkoruskich (w celu odcięcia cara od Bałtyku), walka w głębi	-1598 wyprawa do Szwecji i zabieganie o tron Szwedzki -1600-1611 I faza wojen ze Szwecją (Bitwa pod Kircholmem 1605 -1617-1620 II	- w 1609 r - 1619 r - wojny z państwem rosyjskim - podróże po Europie pod przybranym nazwiskiem -	I

	Rosji -1582 w Jamie Zapolskim- dziesięcioletni rozejm z Rosją	faza wojen ze szwecją (Bitwa morska pod Oliwą 1627) -1604-1609 Dymitriady (Bitwa pod Kłuszynem -1619 Rozejm z Rosją w Dywilnie (koniec dymitriad i koniec wojny z Rosją -1620-1621 wojna z Turcją (Bitwa pod Cecorą z Żółkiewskim na czele w 1620-klęska, Bitwa pod Chocimiem 1621-zwycięstwo) -	1624-1625	

Król Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Michał Korybut (Wiśniowiecki)	Jan III (Sobieski) 	August II	August III
czas panowania	1669-1673	1674-1696	1697-1706 1709-1733	1733-1763
pochodzenie	Polska, syn wojewody ruskiego	Polska	Saksonia	Saksonia

żona/y	Eleonora Habsburżanka	Maria Kazimiera d'Arquien	Krystyna Eberhardyna Hohenzollern	Maria Józefa Habsburg
główne cele polityki zagranicznej	-wzmocnienie pozycji przez sojusz z Habsburgami - chciał poprawić stosunki z Prusami Księżęcymi	-chęć zakończenie kwestii tureckiej -	-unia realna między Polską a Saksonią -mieć teren dla Wettinów, tylko dla nich dziedziczny -kierunek zainteresowania: Inflanty	1. Zdobyć korony cesarskiej 2. Względny spokój z Rosją(oddanie jej Kurlandii) 3. Zdobyć Śląska dla Saksonii 4. Zapewnienie dominacji Saksonii nad Prusami
stosunek do ustroju Rzeczypospolitej	-pierwszy elekcyjny "król Piast" na tronie -zmagał się z opozycją (m.in. prymasem Mikołajem Prażmowskim i hetmanem wielkim koronnym Janem Sobieskim	-lubiany wśród szlachty i mający poszanowanie za swoje dokonania wojenne (za to uzyskał tytuł królewski)	-wzmocnienie władzy królewskiej, dążenie do absolutyzmu	Brak szczególnego zainteresowania w reformowaniu Rzeczypospolitej ani innym jej politycznym rozwoju
zainteresowania kulturalne	-wszechstronnie wykształcony - władał 8 językami	-Jan zostaje odznaczony Orderem Św. Ducha przez króla Francji, Ludwika XIV -Utworzenie Orderu Domowego Sobieskich (zwanego potocznie Orderem Janiny). -odwiedzał słynnego astronoma Jana Heweliusza, który na cześć króla nazwał	-Mecenas w dziedzinie architektury i malarstwa -Interesował się alchemią i astrologią -Był namiętnym kolekcjonerem porcelany chińskiej i japońskiej	1. Zwolennik nauki- rozwój edukacji(szkoły pijarskie) 2. Mecenas sztuki(głównie malarstwa) 3. Wspiera rozwój architektury(rozbudowa Pałacu

		jeden z gwiazdozbiorów Tarczą Sobieskiego		Królewskiego i renowacja części Zamku Wawelskiego) 4. Producent porcelany w Miśni 5. Prekursor kawiarnii w Warszawie 6. Znał 4-5 języków
ważne fundacje		-1677-1696 pałac w Wilanowie -1678-1681 Kaplica Królewska w Gdańsku -1683-1694 klasztor i kościół (pw. Przemienienia Pańskiego) kapucynów w Warszawie -1688-1692 kościół Św. Kazimierza w Warszawie (współ fundacja wraz z żoną Marią Kazimierą) -1691-1696 pałac <i>Marie Mont</i> w Pólkowie k. Warszawy	-pałac Zwinger (Drezno) -Oś Saska i Droga Kalwaryjska (Aleje Ujazdowskie) -Ogród Saski -pałac Saski -pierwsza w Europie manufaktura porcelany (w Miśni pod Dreznem)	1. "Elewacja Saska" Zamku Królewskiego 2. Renowacje Wawelu 3. Operalnia w Ogrodzie Saskim
najważniejsze wydarzenia w polityce wewnętrznej	-ścierały się 2 stronnictwa - prohabsburskie i profrancuskie	1681-rozruchy antyżydowskie w Krakowie	-konflikt z Sapiehami (wojna domowa) -1715 - konfederacja w Tarnogrodzie (król unikał zwoływania sejmów) -rozprawa z protestantami w Toruniu 1724) -przyczynił się do powstania Familii (silnego obozu proreformatorskiego o złożonego z między innymi	1. Wojna o sukcesję 2. Osłabienie struktury państwa i podział Rzeczypospolitej na tereny rządzone przez rodziny magnackie 3. W związku z nieustannym zrywaniem Sejmów ciężar prowadzenia

			rodów Czartoryskich i Poniatowskich) -permanentne zrywanie sejmów	polityki spada na sejniki 4. Stagnacja 5. Komisja Brukowa (1740)
najważniejsze wydarzenia w polityce zagranicznej	-przegrana z Turkami skutkuje hańbiącym układem w Buczacu. Utrata Kamieńca Podolskiego i Podola, musi płacić Turcji haracz	-wojny z Turcją : 1673 -zwycięstwo pod Chocimiem 1683 odsiecz wiedeńska 1676 pokój w Żurawnie (Kamieniec Podolski do Turcji) -1684-przystąpienie Rzeczypospolitej do antyturskiej Ligi Świętej. -1686 pokój Grzymułtowski (	-kampania podhajecka (nieudana wyprawa wojenna przeciw Turcji) -III wojna północna -traktat w Toruniu (X 1709; uzależnienie od Rosji) -Zawarcie z Ludwikiem XIV traktatu przyjaźni	1. 1740-1742 (I wojna śląska) 2. 1744-45 (II wojna śląska) 3. 1756-1763 (III wojna śląska) 4. kandyduje na cesarza wspierany przez Ludwika XV(1745) 5. Wojna Siedmioletnia (1756-1763)